

تأثیر اقدامات معاون پیشگیری کلانتری‌ها در پیشگیری انتظامی از جرم

(مورد مطالعه سر کلانتری پنجم فرمانده انتظامی تهران بزرگ)

ابراهیم داودی دهاقانی^۱ و بهروز پیرحیاتی^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۱۰/۰۱

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۱۱/۰۴

چکیده

زمینه و هدف: ساختار کلانتری‌های جمهوری اسلامی ایران به‌خصوص کلانتری‌های پایتخت در طول دهه گذشته دچار تغییر و تحولات چشمگیری شده است. ایجاد معاونت‌های تخصصی و راه‌اندازی معاونت پیشگیری، از جمله مهم‌ترین این تحولات است؛ به منظور ارزیابی بخشی از این تحولات، پژوهش حاضر با هدف بررسی میزان تأثیر اقدامات معاون پیشگیری کلانتری‌ها در پیشگیری انتظامی از جرم در سطح حوزه سر کلانتری پنجم فرمانده انتظامی تهران بزرگ انجام شد.

روش: پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر ماهیت از نوع توصیفی-تحلیلی به روش پیمایشی است. جمع‌آوری داده‌ها به‌صورت اسنادی و میدانی انجام شد. در بخش اسنادی از ابزار فیش‌برداری و در بخش میدانی از پرسشنامه محقق‌ساخته استفاده شد. جامعه آماری پژوهش، کارشناسان حوزه پیشگیری، شامل روسای کلانتری‌های سر کلانتری پنجم، سرکلانتر پنجم و کارشناسان ایشان، رئیس پلیس پیشگیری فرمانده انتظامی تهران بزرگ و جانشین وی، معاون کلانتری و پاسگاه پلیس پیشگیری و کارشناسان آن هستند. تعداد کل جامعه آماری ۵۰ نفر است که تعداد ۴۴ نفر از آنها با استفاده از جدول کرجسی و مورگان به‌صورت تصادفی انتخاب شدند.

یافته‌ها: براساس نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های پژوهش، تایید شد که اقدامات معاون پیشگیری کلانتری‌های سر کلانتری پنجم فرماندهی انتظامی تهران بزرگ در پیشگیری انتظامی از جرم تأثیر دارد.

نتایج: براساس نتایج پژوهش معاون پیشگیری کلانتری‌ها در اقدامات عملیاتی، مدیریتی و اطلاعاتی در پیشگیری انتظامی از جرم تأثیرگذار هستند که در اقدامات عملیاتی، برخورد سریع با جرائم مشهود، حضور به‌موقع در صحنه جرم و برقراری تعامل بین گروه‌های گشت از اولویت بالایی برخوردار شدند. در حوزه اقدامات اطلاعاتی، شناسایی نقاط کور، آلوده و جرم‌خیز حوزه استحفاظی، جمع‌آوری اطلاعات درمورد ارتکاب جرائم از مجرمان دستگیر شده و ارائه اطلاعات لازم و تخصصی حوزه استحفاظی به ماموران گشت و در حوزه اقدامات مدیریتی، برنامه‌ریزی برای اجرای طرح‌های پیشگیرانه انتظامی و ایجاد انگیزه در ماموران گشت، از اولویت بالایی برخوردار شدند.

کلیدواژه‌ها: معاون پیشگیری کلانتری، پیشگیری از جرم، سر کلانتری پنجم تهران بزرگ، اقدامات اطلاعاتی، اقدامات مدیریتی، اقدامات عملیاتی.

□ استناد: داودی دهاقانی، ابراهیم؛ پیرحیاتی، بهروز (بهار، ۱۳۹۷). تأثیر اقدامات معاون پیشگیری کلانتری‌ها در پیشگیری انتظامی از جرم (مورد

مطالعه سر کلانتری پنجم فرمانده انتظامی تهران بزرگ). فصلنامه پژوهش‌های مدیریت انتظامی، ۱۳(۱)، ۷۱-۹۴.

۱. استادیار دانشگاه علوم انتظامی امین (نویسنده مسئول). رایانامه: davoodi57@chmail.ir.

۲. کارشناس ارشد فرماندهی و مدیریت انتظامی.

مقدمه

نیروی انتظامی، به‌عنوان مهم‌ترین سازمان در حوزه نظم و امنیت در کشور محسوب می‌شود. هدف از تشکیل نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران، استقرار نظم و امنیت، تامین آسایش عمومی و فردی و نگهبانی و پاسداری از دستاوردهای انقلاب اسلامی در قلمرو کشور جمهوری اسلامی ایران است. اولین برخورد قانونی با افرادی که درصدد برهم زدن امنیت و نظم جامعه هستند، توسط کارکنان نیروی انتظامی صورت می‌گیرد. از سوی دیگر، حضور فیزیکی عناصر نیروی انتظامی در معابر و اماکن عمومی، خود عامل پیشگیری از وقوع جرم است. اهمیت و نقش نیروی انتظامی به حدی است که به موجب بند ششم اصل ۱۱۰ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، نصب و عزل و قبول استعفای فرماندهان عالی انتظامی، بر عهده عالی‌ترین مقام نظام جمهوری اسلامی ایران، یعنی مقام معظم رهبری است (محبت‌خانی، ۱۳۹۴، ص ۳۲). در ساختار این سازمان، کلانتری‌ها مهم‌ترین و اصلی‌ترین واحد پلیسی هستند که در سراسر کشور ماموریت دارند تا ضمن برقراری نظم و امنیت در محدوده استحفاظی خود، به پیشگیری از جرم بپردازند و چنانچه جرمی واقع شد، مجرمان را دستگیر و برای سیر مراحل قانونی تحویل محاکم قضایی دهند. بدیهی است عمده وظایف کلانتری‌ها، پیشگیری از جرم است و قطعاً هرچه میزان پیشگیری بیشتر و کیفی‌تر باشد، میزان وقوع جرم نیز کمتر خواهد بود. توجه بیشتر به پیشگیری از جرم در ماموریت و وظایف کلانتری‌ها، نشانگر ظهور دیدگاه‌ها و رویکردهای نوین در نیروی انتظامی است، به‌طوری‌که در ماموریت کلانتری‌ها به طیف گسترده‌ای از تدابیر و اقدامات پیشگیری از جرم اشاره شده و همچنین ایجاد معاونت پیشگیری انتظامی نیز در راستای همین تغییر رویکرد بوده است. معاونت پیشگیری انتظامی کلانتری‌ها پایه و اساس برقراری نظم و امنیت در هر کلانتری را بر عهده دارد. کم‌توجهی به تأثیرگذار بودن اقدامات معاونان پیشگیری کلانتری‌ها، علاوه بر غیرهدفمند شدن هزینه‌کرد سرمایه‌های انسانی و مادی، کاهش رضایت‌مندی مردم از امنیت عمومی و در نتیجه کاهش احساس امنیت را به‌دنبال خواهد داشت (احمدی، ۱۳۸۸، ص ۸۵).

از طرفی با توجه به انتظارات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) از نیروی انتظامی در خصوص کلانتری‌ها در سال ۱۳۹۵، بیش از هر زمان دیگر، کلانتری‌ها و به‌خصوص معاونت‌های پیشگیری

کلانتری‌ها که گروه‌های گشت و ایستگاه‌های پلیس در زیرمجموعه آن قرار دارند را نیازمند توجه به میزان موفقیت اقدامات خود کرده است. عمده فعالیت معاونت پیشگیری کلانتری‌ها در سطح شهر و در ارتباط با مردم در خارج از کلانتری‌ها است. همچنین از آنجایی که معاونان پیشگیری کلانتری‌ها، به‌طور مستقیم با جان، مال، حیثیت و آزادی شهروندان سروکار دارند و ممکن است با کوچکترین مسامحه‌ای لطمه‌های جبران‌ناپذیری به حقوق شهروندان وارد آید، لازم است ایشان با آگاهی از تکالیف و وظایف خود از بروز صدمه به حقوق شهروندان جلوگیری کنند. بنابراین پژوهش حاضر تأثیر اقدامات معاونان پیشگیری کلانتری‌ها که به‌عنوان مسئولان پیشگیری هر حوزه کلانتری هستند را مورد بررسی و مطالعه قرار داده است که تا چه میزان در تحقق اهداف ذاتی و سازمانی در حوزه پیشگیری موثر بوده‌اند؟ بنابراین هدف اصلی پژوهش حاضر شناخت میزان تأثیر اقدامات معاونان پیشگیری کلانتری‌های سرکلانتری پنجم فرمانده انتظامی تهران بزرگ در پیشگیری انتظامی از جرم در سه حوزه عملیاتی، اطلاعاتی و مدیریتی است.

در بررسی پیشینه پژوهش حاضر، پژوهش‌هایی انجام شده که با توجه به ارتباط آنها با پژوهش حاضر به تعدادی از آنها اشاره می‌شود. داودی‌دهاقانی (۱۳۹۶) در رساله خود با عنوان «الگوی مدیریت پیشگیری انتظامی از جرم با رویکرد اطلاعات محوری» ضمن دستیابی به ابعاد هفت‌گانه سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، سازماندهی، هماهنگی، هدایت و رهبری، اجرا و کنترل و ارزیابی به این نتیجه رسیدند که الگوی یادشده می‌تواند در پلیس‌های تخصصی نیروی انتظامی به کارگیری شود و با توجه به یافته‌های تحلیل شکاف، لازم است نیروی انتظامی بر همه ابعاد به‌خصوص بعد کنترل و ارزیابی و بعد هماهنگی به دلیل شکاف بیشتر تأکید کند. رفیعی (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان «ارزیابی عملکرد ایستگاه‌های پلیس در پیشگیری از جرایم خرد» نتیجه گرفته است که عملکرد ایستگاه‌های پلیس باعث کاهش جرائم خرد در منطقه مورد مطالعه شده است. منافی (۱۳۹۳) در تحقیقی با موضوع «ارزیابی عملکرد دواير مشاوره و مددکاری اجتماعی کلانتری‌ها از دیدگاه مراجعان» به این نتیجه رسیده است که «مهارت مشاوران در تشخیص مشکل»، بیشترین و «بهبود وضعیت تعامل سایر کارکنان کلانتری با مراجعان»، کمترین تأثیر را بر رضایت‌مندی دارد و آموزش همگانی بیشترین تأثیر را بر «ارتقاء فرهنگ» و کمترین تأثیر را بر «اصلاح قوانین

و روزآمد کردن آنها» دارد. نجفی (۱۳۹۳) در پژوهش خود با عنوان «ارزیابی عملکرد مدیریت پیشگیری غیرکیفری در کاهش جرم سرقت خودرو در شهر کرمانشاه» به ارزیابی عملکرد مدیریت پیشگیری غیرکیفری در کاهش جرم سرقت خودرو پرداخته است. مهم‌ترین نتیجه پژوهش یادشده عبارت است از این‌که عملکرد مدیریت پیشگیری غیرکیفری در کاهش جرائم سرقت خودرو در کرمانشاه تاثیرگذار است. عادل (۱۳۸۴) به تحقیقی با موضوع «ارزیابی عملکرد نیروی انتظامی در برقراری نظم و امنیت شهرستان بم» پرداخته است. نتایج پژوهش یادشده نشان می‌دهد که عملکرد نیروی انتظامی به ترتیب در بخش‌های انتظامی، آگاهی و راهور موفق بوده است.

مبانی نظری

پیشگیری از جرم: جرم تهدیدی علیه امنیت و اعتماد اجتماعی است (نیازی، کارکنان نصرآبادی و عشایری، ۱۳۹۵، ص ۱۲). به‌طورکلی جامعه به دو صورت پیشگیری و سرکوبی از خود در برابر بزهکاری واکنش نشان می‌دهد. لزوم اجرایی کردن بند ۵ اصل ۱۵۶ قانون اساسی، افزایش نرخ جرم، کاهش روزانه فضای زندان‌ها و مجازات‌محور بودن محاکم کیفری، از جمله مواردی است که هزینه جرم را تا اندازه‌ای با تورم روبرو کرده و صرف مجازات، راهکار مناسبی برای مقابله با جرم نیست و ناکارآمدی روش‌های سرکوبگرانه در کنترل و مهار جرم و بی‌نظمی موجب اتخاذ تدابیر پیشگیرانه به‌جای روش‌های سرکوبگرانه شده است (ابراهیم‌زاده، ۱۳۹۵، ص ۲۱). پیشگیری از جرم، یعنی پیش‌بینی، شناسایی و ارزیابی خطر وقوع جرم و اتخاذ تدابیر و اقدام‌های لازم برای از میان بردن یا کاهش جرم است (شایگان، ۱۳۸۹، ص ۱۰۰). گاه هدف پیشگیری را کاهش فرصت جرم (بیابانی، ۱۳۹۲، ص ۳۷) و گاه کاهش انگیزه ارتکاب جرم و استفاده از عدالت کیفری می‌دانند (اسمعیلی و کسمایی پور، ۱۳۹۰، ص ۱۱۱). راهبرد اصلی پیشگیری از جرم، نظام برنامه‌ریزی است (اشنایدر و کیچین، ۱۳۸۷، ص ۷۳). درنهایت اصول پیشگیری ۱- شناسایی مسئله جرم و قانون‌گذاری، ۲- آسیب‌شناسی علل جرم و ۳- انتخاب اقدامات ویژه و ارائه راحل‌های عملیاتی و کاربردی است (بیابانی، ۱۳۹۲، ص ۱۳).

پیشگیری از جرم می‌تواند شامل اقداماتی باشد که مردم نیز در آن شرکت دارند و یا می‌تواند اقداماتی باشد که خود پلیس انجام می‌دهد، مانند تحلیل جرم. در مثلث جرم فرض بر این است که سه عنصر باید قبل از وقوع جرم وجود داشته باشند، این عناصر عبارت‌اند از: ۱- شخصی باید میل به ارتکاب جرم داشته باشد، ۲- شخص مورد نظر باید توانایی ارتکاب جرم را داشته باشد، ۳- باید فرصت وقوع جرم فراهم باشد. به دلیل اینکه فرض بر این گذاشته شده است که برای وقوع جرم باید هر سه عنصر وجود داشته باشند، حذف فقط یکی از این عناصر، از وقوع جرم پیشگیری خواهد کرد. اگر فردی روزانه ۱۰۰۰ دلار سپرده بانکی داشته باشد و فردی توانایی و فرصت دزدی این سرمایه را داشته ولی میل به ارتکاب جرم را نداشته باشد، این جرم هرگز اتفاق نخواهد افتاد. همین‌طور اگر فردی مایل به سرقت میلیون‌ها دلار از شرکت تجاری خود باشد و دسترسی به رایانه نیز داشته باشد ولی دانش استفاده از رایانه را نداشته باشد، جرمی مرتکب نخواهد شد (آرینگتون، ۱۳۹۰، ص ۸۴).

دیدگاه‌های مختلفی در مورد دسته‌بندی اقدام‌های پیشگیری از جرم وجود دارد. برخی از صاحب‌نظران اقدام‌های پیشگیرانه را به دو دسته تقسیم کرده‌اند. نخستین دسته‌بندی، پیشگیری از جرم را در سه خصیصه کلی توصیف می‌کند که به‌عنوان پیشگیری اولیه^۱، پیشگیری ثانویه^۲ و پیشگیری ثالث^۳ از آنها نام برده شده است. دومین گروه از دسته‌بندی اقدام‌های پیشگیرانه شامل دسته‌بندی ساتن^۴ (۱۹۹۷) است که مطابق آن رویکردهای پیشگیری از جرم براساس کاهش فرصت‌های جرم یا پیشگیری اجتماعی دسته‌بندی شده‌اند. مشابه همین تقسیم‌بندی، تونری و فارینگتون^۵ (۱۹۹۵) راهبردهای پیشگیری از جرم را با عناوین پیشگیری انتظامی^۶، پیشگیری توسعه‌ای^۷، پیشگیری جامعه‌ای^۸ و پیشگیری وضعی^۹ تقسیم می‌کنند؛ در حالی که «باتومس» از پیشگیری‌های وضعی^۹، اجتماعی و توسعه‌ای سخن می‌گوید (محمدنسل، ۱۳۸۷، ص ۳۸).

1. Primary Prevention

2. Secondary Prevention

3. Tertiary Prevention

4. Sutton

5. Tonry and Farrington

6. Law enforcement Prevention

7. Developmental Prevention

8. Community Prevention

9. Situational prevention

محققان دیگری معتقدند انواع پیشگیری از جرم عبارت‌اند از؛ پیشگیری اولیه، ثانویه، ثالث، کوتاه‌مدت، بلندمدت، انفعالی، فعال، کیفری، غیرکیفری، قضایی، انتظامی، وضعی، اجتماعی و... (بیات، شرافتی‌پور و عبدی، ۱۳۸۷، ص ۵۰). در مورد انواع پیشگیری تقسیم‌بندی‌های متفاوتی از منظرهای مختلف صورت گرفته است. این تقسیم‌بندی‌ها فراتر از تقسیم‌بندی‌های صرف نظری هستند و به جنبه‌های متنوع مداخلات پیشگیرانه اشاره دارند (نوروزی، بارانی و سرکشیکیان، ص ۱۳۹۰، ۳۰). پیشگیری از جرم مطابق معیار زمان مداخله، به دو گونه کنشی (قبل از ارتکاب جرم) و واکنشی (پس از ارتکاب جرم)، براساس معیار سطح مداخله به سه دسته نخستین (برای همه افراد)، دومین (برای افراد آسیب‌پذیر) و سومین (برای افرادی که مرتکب جرم شده‌اند)، مطابق معیار قلمرو مداخله به دو دسته عمومی (با تمرکز به عوامل عمومی جرم) و اختصاصی (با تمرکز بر علل اختصاصی جرم)، براساس معیار سازمان مداخله‌کننده به سه گونه اجتماعی (نهادهای دولتی و غیردولتی فعال در مسائل اجتماعی)، انتظامی (نهاد پلیس) و قضایی (مراجع رسیدگی‌کننده به جرم) و مطابق نوع مداخله به کیفری (از طریق سازوکارهای نظام عدالت کیفری) و غیرکیفری (از طریق سازوکارهای خارج از نظام عدالت کیفری) دسته‌بندی می‌شود (عباجی، ۱۳۸۸، ص ۱۱۳). به‌طور کلی برنامه‌های پیشگیرانه در سه سطح قابلیت اجرا دارند. برانتهینگام و فاست^۱ (۱۹۷۶) از جرم‌شناسانی بودند که با الگوگرفتن از الگوهای بهداشت عمومی، به سنخ‌شناسی پیشگیری از جرم در سه سطح زیر پرداختند (کرافورد^۲، ۲۰۰۸، ص ۸۷۰):

- ۱- پیشگیری نخستین^۳: این پیشگیری شامل آگاه ساختن محیط‌ها و اجتماعات عمومی نسبت به خطرات احتمالی بروز جرم است؛ پیش از آنکه جرمی بوجود آمده باشد.
- ۲- پیشگیری مرحله دوم^۴: پیشگیری دومین شامل اقداماتی برای افراد یا محیط‌هایی است که به دلیل دارا بودن برخی ویژگی‌ها، در معرض خطر بزهکاری تشخیص داده شده‌اند.
- ۳- پیشگیری مرحله سوم^۵: این پیشگیری ناظر به باز رخدادهای جرم است و با کانون توجه قرار دادن

1. Brantingham and Faust

2. Crawford

3. Primary Prevention

4. Secondary Prevention

5. Tertiary prevention

- مجرمان، بزه‌دیدگان و یا محل‌های ارتکاب جرم، از تکرار بزه جلوگیری می‌کند.
- در مجموع اهدافی که از اعمال پیشگیری کیفری مد نظر است به شرح زیر است:
- ۱- اصلاح بزهکار از طریق تعلیم و تربیت جسمی و روانی با بکار گرفتن تعلیق مجازات، اعمال مجازات سالب آزادی و نگهداری بزهکار در محیط‌های نیمه باز، باز و آزادی مشروط؛
 - ۲- تعلیم و تربیت بزهکار برای زندگی مجدد در جامعه ضمن اعمال مجازات‌های سالب آزادی و اقدامات تأمینی و تربیتی؛
 - ۳- طرد بزهکار از زندگی اجتماعی ضمن اعمال مجازات‌های حبس دائم، حبس‌های طولانی و تبعید؛
 - ۴- ارباب بزهکار (پیشگیری فردی) از طریق کیفرهایی مانند جزای نقدی و مجازات‌های سالب آزادی؛
 - ۵- ارباب دیگران (پیشگیری عمومی) از طریق مجازات‌های طردکننده از اجتماع مانند حبس و تبعید بزهکاران (وهایی، ۱۳۸۲، ص ۱۵۲).
- پیشگیری انتظامی از جرم:** پیشگیری انتظامی عبارت است از: «تدابیر و اقدامات پیشگیرانه نیروی انتظامی و سایر دستگاه‌هایی که به حکم قانون در این زمینه موظف هستند با هدف حمایت از شهروندان آسیب‌پذیر در برابر خطر وقوع جرم، افزایش آگاهی‌های عمومی و ارائه خدمات مشاوره‌ای پیشگیرانه، نظارت و مراقبت بر اماکن عمومی و مناطق جرم‌زا و افزایش هزینه‌های ارتکاب جرم» (وروایی، ۱۳۹۲، ص ۸۱). به‌طورکلی می‌توان گفت پیشگیری انتظامی نوع خاصی از پیشگیری نیست و ناظر بر کلیه اقدامات پلیس در راستای پیشگیری از بزهکاری اعم از اقدام در راستای پیشگیری کیفری و یا پیشگیری غیرکیفری است. به‌عبارت دیگر پلیس یکی از اجزای نظام عدالت کیفری است که در پیشگیری از جرم، امکان مداخله کیفری و غیرکیفری را دارد. در مداخله کیفری، پلیس با سرعت و دقت در فرایند تعقیب و دستگیری- که خود یکی از عوامل بازدارنده نسبت به ارتکاب مجدد بزه است - فعالیت پیشگیرانه خود را انجام می‌دهد. جنبه بازدارنده و اربابی مداخله کیفری پلیس از سویی بزهکاران را بلافاصله پس از ارتکاب جرم با نظام نیرومند تعقیب و دستگیری مواجه می‌سازد (و بنابراین یکی از ابعاد بازدارندگی برای تکرار

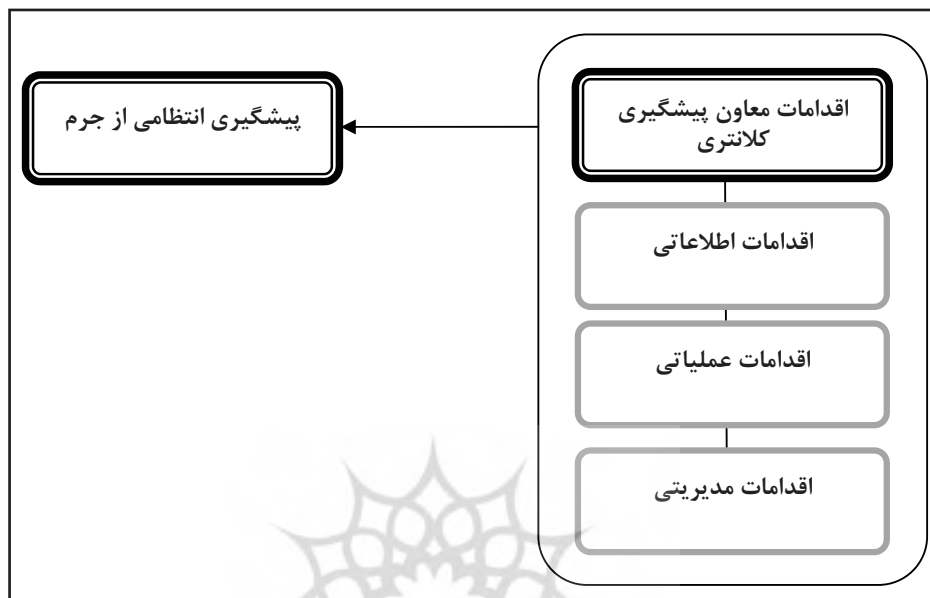
جرم را فراهم می‌کند) و از سوی دیگر، با بالا بردن احتمال دستگیری و افزایش خطر ارتکاب جرم، قصد و تمایل مجرمان احتمالی را برای ارتکاب آن بزه کاهش می‌دهد. در پیشگیری غیرکیفری نیز پلیس از طریق مداخله و طراحی برنامه‌های پیشگیرانه از طریق نظارت بر مجرمان سابقه‌دار، گشت‌های خیابانی، نظارت بر مناطق جرم‌زا، نصب دوربین‌های مداربسته در معابر عمومی و جرم‌خیز و بسیاری دیگر از برنامه‌های پیشگیرانه، پیش از ارتکاب جرم، آن را به کنترل خود در می‌آورد (نوروزی و همکاران، ۱۳۹۰، ص ۳۸). اولین گام‌هایی که در حوزه پیشگیری از جرم مطرح شد معطوف به پیشگیری انتظامی بود. مثلاً چگونه می‌شود با اعزام گشت با کارهای انتظامی از وقوع جرم جلوگیری کرد. (امین‌صارمی، ۱۳۹۳، ص ۱۷۳). هرچند در سال‌های اخیر موارد دیگری از پیشگیری همچون پیشگیری اجتماعی نیز مطرح شد و ذهن بسیاری از جرم‌شناسان و جامعه‌شناسان را به خود معطوف کرد، اما نمی‌توان از نظر دور داشت که بحث پیشگیری انتظامی در مورد جرائم مهمی چون قاچاق همچنان مورد توجه بوده و یکی از انواع پیشگیری‌های مطرح در حوزه سیاست جنایی محسوب می‌شود (فرخی و دیباجی‌شیشوان، ۱۳۹۵، ص ۲۵). نهادهای عدالت کیفری با قطعیت، حتمیت، سرعت و دقت در انجام وظایف خود می‌توانند از تکرار جرایم پیشگیری کنند، همچنین تخصصی بودن این نهادها موجب افزایش میزان دقت و سرعت در عملکرد آنهاست؛ از این رو پلیس که یکی از نهادهای عدالت کیفری است با دقت و سرعت در عملکرد خود می‌تواند نقش بسزایی در پیشگیری از تکرار جرم داشته باشد. اگرچه واژه پلیس در افکار عمومی بیشتر به‌عنوان ضابط قضایی نقش بسته و با مأموریت کشف جرم همراه بوده ولی امروزه لزوم کنترل و مداخله در بحران‌ها از سوی پلیس تنها از دیدگاه وظایف سنتی پلیس مبنی بر کشف و سرکوب جرایم توجیه نمی‌شود بلکه این امر مبتنی بر استفاده از رویکرد پیشگیری انتظامی است، زیرا وقوع بحران‌هایی نظیر گروگان‌گیری در صورت کنترل نشدن و مهار می‌تواند منجر به ارتکاب جرایمی شود که هزینه‌های سنگینی را از حیث تلفات و آثار اجتماعی بر جامعه تحمیل می‌کند. در مورد تحقق اهداف پیشگیری کیفری توسط نیروی پلیس، شناسایی و پرهیز از رویه‌های پلیسی جرم‌زا در مواجهه با متهمان بسیار مهم است زیرا پلیس گاهی در برخورد با متهمان بی‌گناه به برچسب‌زنی و تحریک آنان به ورود به عالم بزهکاری می‌پردازد (صدیق سروستانی، ۱۳۸۶، ص

۵۷). محمدنسل (۱۳۸۷، ص ۱۲۳) معتقد است که پیشگیری پلیسی زیرمجموعه محض هیچ‌یک از سه نوع پیشگیری کیفی، اجتماعی و وضعی نیست، بلکه با همه آنها رابطه عموم و خصوص من وجه دارد. در واقع، پیشگیری پلیسی را نمی‌توان نوعی مستقل از سه نوع دانست زیرا در واقع ترکیبی از سه نوع پیشگیری است.

مدیریت انتظامی پیشگیری از جرم: نظم و آرا‌های عربی است که به معنای جمع کردن اجزاء مختلف بر یک شیوه و یک سلک و مرتب کردن آن‌ها است، به عبارت دیگر قراردادن هر جزء در یک جایگاه خاص و بر یک مبنای ویژه را می‌توان نظم نامید و در معنای انتظامی گفته شده است که قراردادن مروری‌ها و امثال آن‌ها در یک ترتیب خاص و مرتب کردن آن‌ها به معنای انتظامی است. به عبارت دیگر انتظام که از واژه نظم گرفته می‌شود نیز به معنای فعل چیدن و قراردادن اجزاء در یک سلک خاص است (کلهر، ۱۳۸۵، ص ۳۶). مدیریت در حوزه نظم و امنیت عمومی و انتظامی از وظایف نیروهای انتظامی است و در کنترل جرائم و هدایت امور انتظامی و به دنبال آن احساس امنیت و رضایت شهروندان نقش بسزایی دارد. ظهور سازمان‌های اجتماعی و گسترش روزافزون آن‌ها یکی از ویژگی‌های بارز تمدن بشری است. به این ترتیب و با توجه به عوامل گوناگون مکانی، زمانی، ویژگی‌ها و نیازهای خاص هر جامعه، هر روز بر تکامل و توسعه این سازمان‌ها افزوده می‌شود. بدیهی است هر سازمان اجتماعی برای نیل به اهدافی طراحی شده و با توجه به ساختارش نیازمند نوعی مدیریت است. سازمان‌های جامعه برای ایفای وظایف و کارکردهای خود، نیازمند محیط امن، منظم و آرام هستند که بیشتر توسط سازمان‌های انتظامی مهیا می‌شود. با توجه به این که عوامل و متغیرهای گوناگون زمانی، مکانی، نیازها، ویژگی‌های خاص هر جامعه و پیچیدگی‌های روزافزون مسائل جوامع، در الگوی مدیریتی، به‌ویژه مدیریت در مسائل انتظامی تأثیرگذار بوده، به‌طور طبیعی تفاوت‌هایی در سطح تاکتیک پدید می‌آید. نیروی انتظامی از سازمان‌های اجتماعی است که با جان و مال و ناموس مردم و حفظ مهم‌ترین مقوله اجتماعی یعنی نظم و امنیت سروکار دارند. بنابراین مدیریت انتظامی نیاز به یک الگوی علمی و عملی کارآمد دارد که برگرفته از بینش و دیدگاه رهبران برجسته دین مبین اسلام بوده و در برگیرنده تمام فضائل روحی و ملکات اخلاقی و ابعاد روحی انسان باشد (افتخاری، ۱۳۷۹، ص ۲۶). امور انتظامی، اموری است که برابر قانون به نیروهای انتظامی محول شده تا ضمن مدیریت

بر آنها، مانع هرگونه بی‌نظمی در جامعه و اختلال در امنیت انتظامی جامعه شده و با برخورد مؤثر با عوامل و حرکت‌هایی که محل امنیت داخلی کشور هستند امنیت انتظامی را برقرار کنند. مدیریت انتظامی تعریفی خارج از حوزه مدیریت ندارد، ولی موضوع هدف‌گذاری، آن را از سایر تعاریف متمایز می‌سازد. بنابراین با این ویژگی مدیریت انتظامی را می‌توان این‌گونه بیان کرد: مدیریت انتظامی علم و هنر بکارگیری کلیه امکانات مادی و معنوی پلیس به‌منظور برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی، هدایت و رهبری و نظارت و کنترل، برای دستیابی به هدف سازمانی برقراری و حفظ نظم، امنیت و آرامش در جامعه است (مصطفی‌نژاد، ۱۳۸۹، ص ۳۰). رفیعی (۱۳۸۰، ص ۲۳۸-۲۴۰) مدیریت انتظامی را فرایند بکارگیری مؤثر و کارآمد منابع مادی و انسانی در برنامه‌ریزی، سازماندهی، بسیج منابع و امکانات، هدایت و کنترل امور انتظامی برای دستیابی به برقراری نظم و امنیت و تامین آرامش و آسایش فردی و اجتماعی در جامعه و افزایش بهره‌وری براساس نظام ارزشی مورد قبول، تعریف می‌کند. کارگر (۱۳۸۵، ص ۳۰) نیز مدیریت انتظامی را اقداماتی می‌داند که توسط نیروی انتظامی در چارچوب وظایف قانونی برای پیشگیری و کشف جرم، برقراری نظم و امنیت، تعقیب و دستگیری مجرمان انجام می‌شوند تا استقرار نظم و امنیت و آسایش فردی و اجتماعی در جامعه تحقق یابد. مدیریت انتظامی بر پایه اقدامات پلیسی برای حمایت از شهروندان آسیب‌پذیر، افزایش آگاهی‌های عمومی، نظارت بر اماکن عمومی و افزایش هزینه‌های ارتکاب جرم استوار است. متولی اصلی این نوع اقدامات، نیروی انتظامی است که برای تحقق آن، باید رویکرد جدیدی را نسبت به وظایف سنتی خود اتخاذ کند، زیرا مدیریت انتظامی بیشتر مبتنی بر تدابیر و اقدامات کنشی-پیش‌جنایی توسط پلیس است و حال آن‌که وظایف سنتی پلیس بیشتر در برگزیده اقدامات واکنشی-پس‌جنایی برای کشف و تعقیب مجرمان است. با توجه به آنچه بیان شد می‌توان مدیریت انتظامی را این‌گونه تعریف کرد؛ مجموعه تدابیر و اقدامات کنشی و واکنشی نیروی پلیس که با حمایت از افراد در معرض خطر، افزایش آگاهی‌های عمومی، نظارت بر اماکن عمومی، افزایش هزینه‌های ارتکاب جرم و مداخله پس از وقوع جرم درصدد پیشگیری از ارتکاب جرم در جامعه است (داودی‌دهاقانی، ۱۳۹۶، ص ۸۷).

مدل مفهومی پژوهش

مدل مفهومی پژوهش (منبع: محقق ساخته)

مدل مفهومی پژوهش حاضر براساس اقدامات معاون پیشگیری کلانتری‌ها که نقش متغیر مستقل را در پژوهش حاضر داشت، سازماندهی شد. براین اساس اقدامات معاون پیشگیری کلانتری‌های در سه حوزه اطلاعاتی، عملیاتی و مدیریتی بر پیشگیری انتظامی از جرم تأثیرگذار هستند.

روش

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر ماهیت از نوع توصیفی-تحلیلی است که به روش پیمایشی انجام شد. جمع‌آوری داده‌ها به صورت اسنادی و میدانی انجام شد که در بخش اسنادی از ابزار فیش‌برداری و در بخش میدانی از پرسشنامه محقق ساخته با ۴۵ گویه برای سنجش ۳ بعد اقدامات عملیاتی، اقدامات اطلاعاتی و اقدامات مدیریتی استفاده شد. پرسش‌های مربوط به گویه‌های مورد بررسی در قالب طیف لیکرت ارائه شد و گزینه خیلی زیاد امتیاز ۵ و به گزینه

خیلی کم امتیاز ۱ اختصاص داده شد. جامعه آماری پژوهش، روسای کلانتری‌های سرکلانتری پنجم، سرکلانتر پنجم و کارشناسان، رئیس پلیس پیشگیری فرماندهی انتظامی تهران بزرگ و جانشین وی، معاون کلانتری و پاسگاه پلیس پیشگیری نیروی انتظامی و کارشناسان آن بودند. از ۵۰ نفر جامعه آماری، تعداد ۴۴ نفر از آنها با استفاده از جدول مورگان به صورت تصادفی انتخاب شدند و پرسشنامه بین آنها تقسیم شد. برای ارزیابی روایی ابزار پژوهش، از روش اعتبار محتوایی و صوری استفاده شد. به این منظور، پس از تعیین پرسش‌ها و شاخص‌های متغیرهای پژوهش، از حدود ۱۴ نفر از خبرگان و اساتید مشورت گرفته شد و کمیت و کیفیت پرسش‌ها از نظر آنان مورد بررسی قرار گرفت. در پایان پس از جمع‌بندی نظر آنان و نظر اساتید راهنما و مشاور، پرسشنامه اصلاح و توزیع شد. همچنین برای ارزیابی پایایی ابزار پژوهش، از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شد که نتایج آن در جدول ۱ آمده است.

جدول ۱. ضرایب آلفای کرونباخ پرسشنامه

ابعاد پرسشنامه	تعداد گویه‌ها	ضریب آلفای کرونباخ
اقدامات عملیاتی	۱۵	۰/۸۱۴
اقدامات اطلاعاتی	۱۵	۰/۹۱۲
اقدامات مدیریتی	۱۵	۰/۸۰۳
کل پرسشنامه	۴۵	۰/۸۵۶

یافته‌ها

ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه آماری: همان‌طور که در جدول ۲ نشان داده شده ۵۶/۸ درصد از جامعه مورد بررسی، دارای سابقه خدمت ۱۰ تا ۲۰ سال و ۴۳/۲ درصد دارای سابقه خدمت بین ۲۰ تا ۳۰ سال بودند.

جدول ۲. توزیع فراوانی آزمودنی‌های نمونه آماری از نظر میزان سابقه خدمتی (تجربه کاری)

تجربه کاری	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی تجمعی
۱۰ تا ۲۰ سال	۲۵	۵۶/۸	۵۶/۸
بین ۲۰ تا ۳۰ سال	۱۹	۴۳/۲	۱۰۰
مجموع	۴۴	۱۰۰	

براساس داده‌های جدول ۳ بیشتر آزمودنی‌های نمونه آماری پژوهش بالغ بر ۸۱/۸ درصد، دارای مدرک تحصیلی کارشناسی بوده‌اند؛ ۱۵/۹ درصد دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد و ۲/۳ درصد نمونه آماری مورد بررسی دارای مدرک دکتری بودند.

جدول ۳. توزیع فراوانی وضعیت تحصیلی آزمودنی‌های نمونه آماری پژوهش

میزان سطح تحصیل	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی تجمعی
کارشناسی	۳۶	۸۱/۸	۸۱/۸
کارشناسی ارشد	۷	۱۵/۹	۹۷/۷
دکتری	۱	۲/۳	۱۰۰
مجموع	۴۴	۱۰۰	

تحلیل استنباطی یافته‌ها: پیش از تعیین روش آماری مناسب برای تحلیل داده‌ها، فرضیه نرمال بودن مشاهدات به صورت استنباطی با استفاده از آزمون کولموگروف اسمیرنوف، بررسی شد. در صورتیکه مشاهدات و داده‌ها از توزیع نرمال پیروی کنند، برای تجزیه و تحلیل از آزمون «تی تک نمونه‌ای» و در صورت غیرنرمال بودن داده‌ها از آزمون ناپارامتریک «بی نامینال» استفاده خواهد شد.

جدول ۴. نتایج آزمون کولموگروف اسمیرنوف برای بررسی فرضیه نرمال بودن داده‌ها

ردیف	متغیر	آماره کولموگروف اسمیرنوف	سطح معنی‌داری	فرض نرمال
۱	اقدامات عملیاتی	۰/۶۹۴	۰/۷۲۱	فرض نرمال برقرار است
۲	اقدامات اطلاعاتی	۰/۸۸	۰/۴۲۱	فرض نرمال برقرار است
۳	اقدامات مدیریتی	۰/۵۳۱	۰/۹۴۱	فرض نرمال برقرار است
۴	کل پرسشنامه	۰/۹۱۴	۰/۳۷۴	فرض نرمال برقرار است

با توجه به داده‌های حاصل از نتیجه آزمون کولموگروف اسمیرنوف که در جدول ۴ آمده است، سطح معناداری کلیه داده‌ها بزرگتر از ۰/۰۵ است. بنابراین فرض صفر مبنی بر نرمال بودن داده‌ها تایید می‌شود و برای تجزیه و تحلیل آن‌ها از آزمون پارامتریک «تی تک نمونه‌ای» استفاده شد. در این پژوهش عدد ۳ به عنوان میانگین نظری لحاظ شد و فرض بر این است که اعداد بالاتر از ۳ به معنی تاثیرگذاری بالا و اعداد مساوی و کوچکتر از ۳ به معنی تاثیر نداشتن است. در این پژوهش

سطح معناداری برای تایید یا رد فرض صفر، $0/05$ انتخاب شد. فرضیه اول تحقیق: اقدامات عملیاتی معاونان پیشگیری کلانتری‌های سرکلانتری پنجم فرماندهی انتظامی تهران بزرگ در پیشگیری انتظامی از جرم موثر است. فرض صفر: اقدامات عملیاتی معاونان پیشگیری کلانتری‌های سرکلانتری پنجم فرماندهی انتظامی تهران بزرگ در پیشگیری انتظامی از جرم تاثیر ندارد. فرض بدیل: اقدامات عملیاتی معاونان پیشگیری کلانتری‌های سرکلانتری پنجم فرماندهی انتظامی تهران بزرگ در پیشگیری انتظامی از جرم تاثیر دارد. برای بررسی فرضیه اول تحقیق از آزمون پارامتریک «تی تک نمونه‌ای» استفاده شد. جدول ۵ نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای را برای فرضیه اول تحقیق نشان می‌دهند.

جدول ۵. نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای فرضیه اول پژوهش

نمونه	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار میانگین
۴۴	۳/۹۸۹۴	۰/۳۷۰۱۹	۰/۰۵۵۸۱

نتایج آمار توصیفی نشان می‌دهد که مقدار میانگین نمونه ($3/9894$) از مقدار مورد آزمون (3) بزرگتر است، ولی این موضوع باید از طریق آمار استنباطی (آزمون تی تک نمونه‌ای) که نتایج آن در جدول ۶ نشان داده شده است، تایید شود.

جدول ۶. نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای برای بررسی تاثیر اقدامات عملیاتی در پیشگیری انتظامی از جرم

۳ = مقدار مورد آزمون					
مقدار تی	درجه آزادی	سطح معنادار	اختلاف میانگین	فاصله اطمینان ۹۵٪	
				حد بالا	حد پایین
۱۷/۷۲۸	۴۳	۰/۰۰۰	۰/۹۸۹۳	۰/۸۷۶۸	۱/۱۰۱۹

با توجه به نتایج به دست آمده، از آنجایی که سطح معناداری کوچکتر از $0/05$ است، فرض صفر رد و فرض بدیل تایید می‌شود. بنابراین می‌توان ادعا کرد که اقدامات عملیاتی معاونان پیشگیری کلانتری‌های سرکلانتری پنجم فرماندهی انتظامی تهران بزرگ در پیشگیری انتظامی از

جرم تاثیر دارد. با توجه به این که اختلاف میانگین عدد مثبتی است (۰/۹۸۹۳) و از طرفی حد پایین و بالا نیز هر دو مثبت هستند، میانگین از مقدار مورد آزمون بزرگتر است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که اقدامات عملیاتی در پیشگیری انتظامی از جرم تاثیر مثبت دارد.

فرضیه دوم تحقیق: اقدامات اطلاعاتی معاونان پیشگیری کلانتری‌های سرکلانتری پنجم فرماندهی انتظامی تهران بزرگ در پیشگیری انتظامی از جرم موثر است

فرض صفر: اقدامات اطلاعاتی معاونان پیشگیری کلانتری‌های سرکلانتری پنجم فرماندهی انتظامی تهران بزرگ در پیشگیری انتظامی از جرم تاثیر ندارد.

فرض بدیل: اقدامات اطلاعاتی معاونان پیشگیری کلانتری‌های سرکلانتری پنجم فرماندهی انتظامی تهران بزرگ در پیشگیری انتظامی از جرم تاثیر دارد.

برای بررسی فرضیه دوم تحقیق از آزمون پارامتریک تی تک نمونه‌ای استفاده شد که نتایج آن در جدول ۷ آمده است.

جدول ۷. نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای فرضیه دوم پژوهش

نمونه	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار میانگین
۴۴	۴/۱۳۰۳	۰/۳۲۵۹۵	۰/۰۴۹۱۴

نتایج آزمون آمار توصیفی نشان می‌دهد که مقدار میانگین نمونه (۴/۱۳۰۳) از مقدار مورد آزمون (۳) بزرگتر است، ولی این موضوع باید از طریق آمار استنباطی (آزمون تی تک نمونه‌ای) که نتایج آن در جدول ۸ نشان داده شده است، تایید شود.

جدول ۸. نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای برای بررسی تاثیر اقدامات اطلاعاتی در پیشگیری انتظامی از جرم

۳ = مقدار مورد آزمون					
مقدار تی	درجه آزادی	سطح معنادار	اختلاف میانگین	فاصله اطمینان ۹۵٪	
				حد بالا	حد پایین
۲۳/۰۰۲	۴۳	۰/۰۰۰	۱/۱۳۰۳۰	۱/۰۳۱۲	۱/۲۲۹۴

با توجه به نتایج به دست آمده، از آنجایی که سطح معناداری کوچکتر از ۰/۰۵ است، فرض

صفر رد و فرض بدیل تایید می‌شود. بنابراین می‌توان ادعا کرد که اقدامات اطلاعاتی معاونان پیشگیری کلانتری‌های سرکلانتری پنجم فرماندهی انتظامی تهران بزرگ در پیشگیری انتظامی از جرم تاثیر دارد. با توجه به این که اختلاف میانگین مثبت است (۱/۱۳۰۳۰) و از طرفی حد پایین و بالا نیز هر دو مثبت هستند، میانگین از مقدار مورد آزمون بزرگتر است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که اقدامات اطلاعاتی در پیشگیری انتظامی از جرم تاثیر مثبت دارد.

فرضیه سوم تحقیق: اقدامات مدیریتی معاونان پیشگیری کلانتری‌های سرکلانتری پنجم فرماندهی انتظامی تهران بزرگ در پیشگیری انتظامی از جرم موثر است.

فرض صفر: اقدامات مدیریتی معاونان پیشگیری کلانتری‌های سرکلانتری پنجم فرماندهی انتظامی تهران بزرگ در پیشگیری انتظامی از جرم تاثیر ندارد

فرض بدیل: اقدامات مدیریتی معاونان پیشگیری کلانتری‌های سرکلانتری پنجم فرماندهی انتظامی تهران بزرگ در پیشگیری انتظامی از جرم تاثیر دارد

برای بررسی فرضیه سوم تحقیق از آزمون پارامتریک تی تک نمونه‌ای استفاده و نتایج آن در

جدول ۹ آورده شد.

جدول ۹. نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای فرضیه سوم پژوهش

نمونه	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار میانگین
۴۴	۴/۰۵۷۶	۰/۳۹۰۲۱	۰/۰۵۸۸۳

نتایج آمار توصیفی آزمون تی تک نمونه‌ای فرضیه سوم پژوهش نشان می‌دهد که مقدار میانگین نمونه (۴/۰۵۷۶) از مقدار مورد آزمون (۳) بزرگتر است، ولی این موضوع باید از طریق آمار استنباطی (آزمون تی تک نمونه‌ای) که نتایج آن در جدول ۱۰ نشان داده شده است، تایید شود.

جدول ۱۰. آزمون تی تک نمونه‌ای برای بررسی تاثیر اقدامات مدیریتی در پیشگیری انتظامی از جرم

۳= مقدار مورد آزمون					
مقدار تی	درجه آزادی	سطح معنادار	اختلاف میانگین	فاصله اطمینان ۹۵٪	
				حد بالا	حد پایین
۱۷/۹۷۸	۴۳	۰/۰۰۰	۱/۰۵۷۵۸	۰/۹۳۸۹	۱/۱۷۶۲

براساس نتایج به دست آمده از آنجایی که سطح معناداری کوچکتر از ۰/۰۵ است، فرض صفر

رد و فرض بدیل تایید می‌شود؛ بنابراین می‌توان ادعا کرد که اقدامات مدیریتی معاونان پیشگیری کلانتری‌های سرکلانتری پنجم فرماندهی انتظامی تهران بزرگ در پیشگیری انتظامی از جرم تأثیر دارد. با توجه به این که اختلاف میانگین عدد مثبتی است (۱/۰۵۷۵۸) و از طرفی حد پایین و بالا نیز هر دو اعداد مثبت هستند، میانگین از مقدار مورد آزمون بزرگتر است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که اقدامات مدیریتی در پیشگیری انتظامی از جرم تأثیر مثبت دارد.

فرضیه اصلی پژوهش: عملکرد معاونان پیشگیری کلانتری‌های سرکلانتری پنجم فرماندهی انتظامی تهران بزرگ در پیشگیری انتظامی از جرم موثر است.

فرض صفر: عملکرد معاونان پیشگیری کلانتری‌های سرکلانتری پنجم فرماندهی انتظامی تهران بزرگ در پیشگیری انتظامی از جرم تأثیر ندارد.

فرض بدیل: عملکرد معاونان پیشگیری کلانتری‌های سرکلانتری پنجم فرماندهی انتظامی تهران بزرگ در پیشگیری انتظامی از جرم تأثیر دارد.

برای بررسی فرضیه اصلی پژوهش از آزمون پارامتریک تی تک نمونه‌ای استفاده شده و نتایج آن در جدول ۱۱ آمده است.

جدول ۱۱. نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای فرضیه اصلی پژوهش

خطای معیار میانگین	انحراف معیار	میانگین	نمونه
۰/۰۴۶۷۸	۰/۳۱۰۲۹	۰/۰۵۸۴	۴۴

نتایج آزمون آمار توصیفی نشان می‌دهد که مقدار میانگین نمونه (۴/۰۵۸۴) از مقدار مورد آزمون (۳) بزرگتر است، ولی این موضوع باید از طریق آمار استنباطی (آزمون تی تک نمونه‌ای) که نتایج آن در جدول ۱۲ نشان داده شده است، تایید شود.

جدول ۱۲. نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای برای بررسی تأثیر عملکرد در پیشگیری انتظامی از جرم

۳ = مقدار مورد آزمون					
مقدار تی	درجه آزادی	سطح معنادار	اختلاف میانگین	فاصله اطمینان ۹۵٪	
				حد بالا	حد پایین
۲۲/۶۲۶	۴۳	۰/۰۰۰	۰/۰۵۸۴۱	۰/۹۶۴۱	۱/۱۵۲۷

براساس نتایج به دست آمده، از آنجایی که سطح معناداری کوچکتر از ۰/۰۵ است، فرض صفر رد و فرض بدیل تایید می‌شود. بنابراین می‌توان ادعا کرد که عملکرد معاونان پیشگیری کلانتری‌های سرکلانتری پنجم فرماندهی انتظامی تهران بزرگ در پیشگیری انتظامی از جرم تاثیر دارد. با توجه به این که اختلاف میانگین عدد مثبتی است (۱/۰۵۸۴۱) و از طرفی حد پایین و بالا نیز هر دو مثبت هستند، میانگین از مقدار مورد آزمون بزرگتر است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که عملکرد معاونان پیشگیری کلانتری‌های سرکلانتری پنجم فرماندهی انتظامی تهران بزرگ در پیشگیری انتظامی از جرم تاثیر مثبت دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش سعی شد تا با سنجش و ارزیابی سه مقوله‌ای که در این پژوهش مورد واکاوی و تجزیه و تحلیل قرار گرفت، به پرسش اصلی پژوهش پاسخی مناسب داده شود، بنابراین براساس آزمون‌های صورت گرفته درخصوص هرکدام از سه حوزه اقدامات عملیاتی، اقدامات اطلاعاتی و اقدامات مدیریتی، می‌توان گفت: عملکرد معاونان پیشگیری کلانتری‌های سرکلانتری پنجم فرماندهی انتظامی تهران بزرگ به ترتیب در حوزه اقدامات اطلاعاتی (رتبه اول)، در حوزه اقدامات مدیریتی (رتبه دوم) و در حوزه اقدامات عملیاتی (رتبه سوم) بالاتر از متوسط و خوب بوده است و در پیشگیری انتظامی از جرم موثر بوده‌اند؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که در مجموع اقدامات معاونان پیشگیری کلانتری‌های سرکلانتری پنجم فرماندهی انتظامی تهران بزرگ در پیشگیری انتظامی از جرم تأثیر مثبتی دارد.

در حوزه اقدامات عملیاتی معاونان پیشگیری کلانتری‌ها، اقداماتی از قبیل: برخورد با جرائم مشهود، حضور به موقع در صحنه، برقراری تعامل بین گروه‌های گشت و بکارگیری گشت در سطح محله‌ها، تأثیرگذاری بیشتری را در پیشگیری انتظامی داشته است که توجه به این اقدامات نشان می‌دهد که گشت‌های انتظامی به‌عنوان اولین نقطه تعامل کلانتری و جامعه، از اهمیت ویژه‌ای در برقراری نظم و امنیت برخوردارند و لازم است در ابعاد مختلف تقویت شوند. همچنین اقداماتی از قبیل: ارتقاء کیفیت دستور جلسات نشست‌ها، اجرای طرح‌های مقطعی ایست و بازرسی، تعامل

با سایر نهادها، سازمان‌ها و شخصیت‌های برون‌سازمانی و تعامل با سایر معاونت‌های کلانتری از تأثیر کمتری برخوردار بوده‌اند که با توجه به گستردگی حوزه وظایف کلانتری‌ها و به‌منظور ارتقاء عملکرد آنها لازم است کلانتری‌ها در این موضوعات نیز فعالیت بیشتری داشته باشند. یافته‌های این بخش از پژوهش با یافته‌های پژوهش‌های رفیعی (۱۳۹۴) و نجفی (۱۳۹۳) هم‌سو است.

در حوزه اقدامات اطلاعاتی معاونان پیشگیری کلانتری‌ها، اقداماتی از قبیل: شناسائی نقاط کور، آلوده و جرم‌خیز حوزه استحفاظی و جمع‌آوری اطلاعات ارتکاب جرائم از مجرمان دستگیرشده، ارائه اطلاعات لازم و تخصصی حوزه استحفاظی به مأموران گشتی، پیش‌بینی حوادث و وقایع انتظامی و وقوع برخی جرائم و تجزیه و تحلیل جرائم براساس زمان و مکان وقوع، تأثیرگذاری بیشتری را در پیشگیری انتظامی داشته‌اند، ماهیت این موضوعات به‌نوعی نشان‌دهنده نیاز به تغییر رویکرد اقدامات معاونان پیشگیری کلانتری‌ها را گوشزد می‌کند که در شرایط کنونی لازم است مباحث اطلاعات‌محوری را بیشتر مدنظر قرار داده و اطلاعات مختلف شامل اطلاعات جرایم، اطلاعات محیطی و سایر اطلاعات مرتبط را در تدابیر پیشگیری انتظامی خود مدنظر قرار دهند. همچنین اقداماتی از قبیل: آگاه‌سازی جوانان و نوجوانان در معرض بزه و معرفی آنها به مراکز مشاوره و مددکاری کلانتری‌ها، بهره‌برداری از خبرهای ۱۱۰ در رسیدن به جرائم سازمان‌یافته، تهیه و توزیع بروشورهای حاوی هشدارهای پلیسی در سطح حوزه استحفاظی و کنترل نامحسوس مجرمان حرفه‌ای و غیرحرفه‌ای، کمترین تأثیرگذاری را در پیشگیری انتظامی از جرایم داشته‌اند که لازم است با تمرکز بر هر کدام از این موضوعات، معایب اجرایی آنها برطرف شوند که این یافته‌ها با یافته‌های پژوهش داودی و همکاران (۱۳۹۶) و نجفی (۱۳۹۳) هم‌سو است.

در حوزه اقدامات مدیریتی معاونان پیشگیری کلانتری‌ها، اقداماتی از قبیل: ایجاد انگیزش در مأموران گشتی، برنامه‌ریزی برای اجرای طرح‌های پیشگیرانه انتظامی، کنترل و نظارت بر صنوف، هدایت و کنترل گشت‌های انتظامی و هماهنگی با مقامات قضایی، بیشترین تأثیرگذاری را در پیشگیری انتظامی داشته‌اند. ماهیت این موضوعات، نشان‌دهنده غلبه تأثیرگذاری عملکرد گشت انتظامی بر مأموریت‌های کلانتری دارد که در حوزه مدیریتی باید بیش از پیش مورد توجه قرار گیرد. همچنین اقداماتی از قبیل: برنامه‌ریزی برای کارورزان مراکز آموزش، نظارت بر

ایستگاه‌های پلیس، کنترل و واکنش مناسب به حوادث و وقایع انتظامی و هماهنگی با دستگاه‌ها و نهادهای دولتی از قبیل شهرداری، بسیج، سپاه، ادارات برق و گاز و آب و نظایر آنها، کمترین تأثیرگذاری را در پیشگیری انتظامی از جرایم داشته‌اند. این اقدامات معاونان پیشگیری کلانتری‌ها، اگرچه در حد خود بر پیشگیری انتظامی موثراند اما با توجه به نوع عملکرد معاونان پیشگیری و جنس اقدامات آنها که بیشتر انتظامی و تخصصی است، لزوم مشارکت و همکاری بیشتر روسای کلانتری و سرکلانتری را لازم دارد. این یافته‌ها با یافته‌های پژوهش‌های رفیعی (۱۳۹۴)، منافی (۱۳۹۳) و نجفی (۱۳۹۳) نیز هم‌سو است.

پیشنهادها

- با توجه به آنکه برخورد با جرائم مشهود رتبه اول را در بین جامعه آماری در بخش اقدامات عملیاتی معاونان پیشگیری کلانتری‌های سرکلانتری پنجم فرماندهی انتظامی تهران بزرگ به خود اختصاص داده است بنابراین پیشنهاد می‌شود معاونان پیشگیری کلانتری‌ها برخورد با جرائم مشهود را در سرلوحه کار خود و نیروهای تحت امر قرار داده و کلیه اقدامات و تلاش‌های خود را برای حضور فیزیکی نیروها در سطح حوزه استحفاظی در کمترین زمان ممکن و برخورد با جرائم مشهود بکار گیرند.
- با توجه به مزایای استفاده از روش حل مسئله در امور پیشگیرانه مرتبط با پلیس، شایسته است در کلانتری‌ها بخش یا واحدی را به تحلیل جرم اختصاص دهند. در این راستا پیشنهاد می‌شود نیروی انتظامی با نگاه ویژه به تربیت تحلیل‌گر جرم بپردازد. در نظر گرفتن رشته یا رشته‌ای با عنوان تحلیل‌گر جرم می‌تواند دارای تأثیرگذاری مطلوبی باشد.
- با توجه به آنکه شناسائی نقاط کور، آلوده و جرم‌خیز حوزه استحفاظی، رتبه اول را در بین جامعه آماری در بخش اقدامات اطلاعاتی معاونان پیشگیری کلانتری‌های سرکلانتری پنجم فرماندهی انتظامی تهران بزرگ به خود اختصاص داده است، بنابراین پیشنهاد می‌شود تا معاونان پیشگیری کلانتری‌ها، شناخت و مداخله هدف‌مند در اماکن کور، آلوده و جرم‌خیز را در دستور کاری خود و نیروهای تحت امر قرار دهند. همچنین برای بالابردن کارایی معاونان پیشگیری و نیروهای آنها لازم است شبکه منابع و مخبران خود را در سطح حوزه استحفاظی

به‌منظور اطلاع و آگاهی به موقع از رخداد‌های جرائم مشهود بسط و گسترش دهند تا به محض وقوع جرائم مشهود در کمترین زمان ممکن ماموران در صحنه حاضر شوند. همچنین برای بالابردن مهارت و تخصص ماموران در برخورد با جرائم مشهود لازم است تا معاونان پیشگیری، صحنه‌های جرائم مشهود را به تفکیک داخل کلانتری شبیه‌سازی و برخورد ماموران را با آن تمرین و ممارست کنند تا در صحنه‌های واقعی جرائم مشهود، ماموران با مهارت و تسلط کافی و بدون اشتباه و با حفظ آرامش اقدام لازم را انجام دهند.

- برای بالابردن علم و آگاهی مأموران در شناسائی اماکن کور، جرم خیز و آلوده پیشنهاد می‌شود معاونان پیشگیری کلانتری‌ها، رخداد‌های جرائم را به‌طور روزانه، هفتگی و ماهانه مورد تجزیه و تحلیل قرار دهند و در این خصوص از اطلاعات مجرمان دستگیر شده در رابطه با زمان و مکان وقوع جرائم مختلف بهره‌برداری بیشتری را به‌عمل آورند.
- با توجه به آنکه ایجاد انگیزش در مأموران گشتی رتبه اول را در اقدامات مدیریتی معاونان پیشگیری کلانتری‌های به‌دست آورده است، بنابراین پیشنهاد می‌شود تا معاونان پیشگیری کلانتری‌ها، انجام هرگونه اقدامات و رفتارهایی که منجر به ایجاد انگیزش در ماموران می‌شود را تقویت کنند.
- با توجه به اینکه اقدامات معاونان پیشگیری کلانتری‌ها در سه مقوله عملیاتی، اطلاعاتی و مدیریتی تفکیک و مجزا می‌شود و اغلب معاونان پیشگیری در مباحث انتظامی و عملیاتی آموزش فرا گرفته و تخصص دارند بنابراین پیشنهاد می‌شود تا دوره‌های اطلاعاتی و مدیریتی نیز در سرفصل دوره‌های آموزشی مربوط به معاونان پیشگیری در سطوح مختلف تقویت شود.
- برای استمرار و توسعه تعامل معاونان پیشگیری کلانتری‌ها با افراد درون و برون سازمانی و لایه‌های مختلف جامعه، پیشنهاد می‌شود، در شرح وظایف معاونان پیشگیری، جایگاه و ردیفی هم برای موضوع برقراری تعاملات اجتماعی و سازمانی شخص معاون پیشگیری در نظر گرفته شود.

منابع

منابع فارسی

- ابراهیم‌زاده، علی. (بهار ۱۳۹۵). تبیین برنامه‌ریزی مؤثر در مدیریت پیشگیری از جرم. فصلنامه دانش انتظامی ایلام. ۵(۱۷)، صص ۲۷-۳۹. بازیابی از: http://bss.jrl.police.ir/content.php?pagename=show-article&request_id=33565&journal_id=40
- احمدی، محمدحسین. (۱۳۸۸). سازمان و وظایف کلانتری و پاسگاه‌های انتظامی. تهران: سازمان عقیدتی سیاسی نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران.
- ارینگتون، ریچاردال. (۱۳۹۰). پیشگیری از جرم راهنمای عملی مأموران پلیس (عفت ملک، مترجم). تهران: مرکز تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری نیروی انتظامی.
- اسمعیلی، حبیبه و کسمایی پور، وحیده. (بهار ۱۳۹۰). بررسی عوامل امنیتی جرم و نقش آن‌ها در پیشگیری از جرم. فصلنامه دانش انتظامی آذربایجان شرقی. ۱(۱)، صص ۱۰۳-۱۲۵. بازیابی از: <http://pantajournals.ir/uploads/pdf/201848115550470.pdf>
- آشنایدر، ریچارد و کیچین، تد. (۱۳۸۷). برنامه‌ریزی شهری برای پیشگیری از جرم (فرزان سجودی، مترجم). تهران: نشر میزان.
- افتخاری، اصغر. (۱۳۷۹). اقتدار ملی: جامعه‌شناسی قدرت از دیدگاه امام خمینی (ره). تهران: سازمان عقیدتی سیاسی نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران.
- امین‌صارمی، نوذر. (۱۳۹۳). میزگرد تخصصی پلیس و پیشگیری اجتماعی از جرم. مجموعه نشست‌های همایش ملی پلیس و پیشگیری اجتماعی از جرم. تهران: انتشارات معاونت اجتماعی نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران.
- بیابانی، غلامحسین. (پاییز ۱۳۹۲). نقش رسانه در پیشگیری از جرم. فصلنامه رسانه. ۲۴(۳)، صص ۳۳-۴۲. بازیابی از: <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1030691>
- بیات، بهرام و شرافتی پور، جعفر و عبدی، نرگس. (۱۳۸۷). پیشگیری از جرم با تکیه بر رویکرد اجتماع محور. تهران: معاونت اجتماعی نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران.
- داودی‌دهاقانی، ابراهیم. (۱۳۹۶). طراحی الگوی مدیریت پیشگیری انتظامی از جرم با رویکرد اطلاعات محور. (رساله دکتری). تهران: دانشگاه علوم انتظامی امین.
- رفیعی، حسن‌رضا. (۱۳۸۰). امور انتظامی در نظام حربه اسلامی. تهران: انتشارات دانشگاه علوم انتظامی امین.
- رفیعی، علی. (۱۳۹۴). ارزیابی عملکرد ایستگاه‌های پلیس در پیشگیری از جرایم خرد (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). تهران: دانشگاه علوم انتظامی امین.
- شایگان، فریبا. (زمستان ۱۳۸۹). رسانه و آموزش جرم (مطالعه موردی صفحه حوادث روزنامه جام جم سال ۱۳۸۸). فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی. ۱(۲۴)، صص ۹۱-۱۱۶. بازیابی از: <http://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=142341>
- صدیق‌سروستانی، رحمت‌الله. (۱۳۸۶). آسیب‌شناسی اجتماعی (جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی). تهران: انتشارات سمت.
- عادل، علیرضا. (۱۳۸۴). ارزیابی عملکرد نیروی انتظامی در برقراری نظم و امنیت در زلزله شهرستان بم (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). تهران: دانشگاه علوم انتظامی امین.
- عباسی، مریم. (۱۳۸۸). پیشگیری از بزه‌دیدگی مکرر کودکان با تأکید بر نقش پلیس. پیشگیری از تکرار جرم و

تکرار بزه‌دیدگی. مجموعه مقالات ارائه شده در نخستین همایش ملی پیشگیری از جرم. تهران: مرکز تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری و معاونت تربیت و آموزش نیروی انتظامی. صص ۱۰۹-۱۲۰.
فرخی صومعه، مینا و دیباجی شیشوان، سمیرا. (بهار ۱۳۹۵). پیشگیری انتظامی از قاچاق (مواد مخدر، اسلحه و مهمات، کالا و ارز، انسان) در قوانین ایران. فصلنامه کانون و کلای دادگستری. ۲۱(۴۱)، صص ۲۱ - ۴۴. بازیابی از:
<https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1161630>

کارگر، بهمن. (۱۳۸۵). امنیت شهری. تهران: سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح.
کلهر، رضا. (۱۳۸۵). بررسی مبانی شاخص‌های امنیت انتظامی. تهران: سازمان تحقیقات و مطالعات نیروی انتظامی.
محمدنسل، غلامرضا. (۱۳۸۷). پلیس و سیاست پیشگیری از جرم (مجموعه مقالات). تهران: مرکز تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری نیروی انتظامی.
مصطفی‌نژاد، حسن. (۱۳۸۹). الگوی مدیریت انتظامی بحران‌های قومی ایران. (رساله دکتری) تهران: دانشگاه عالی دفاع ملی.

منافی، افشین. (۱۳۹۳). ارزیابی عملکرد دوایر مشاوره و مددکاری اجتماعی کلاتری‌ها از دیدگاه مراجعان (پایان نامه کارشناسی ارشد). تهران: دانشگاه علوم انتظامی امین.
نجفی، علی‌اشرف. (۱۳۹۳). ارزیابی عملکرد مدیریت پیشگیری غیرکیفری در کاهش جرم سرقت در شهر کرمانشاه. (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). تهران: دانشگاه علوم انتظامی امین.
نوروزی، بهرام؛ بارانی، محمد و سرکشیکیان، سیدمحمدحسین. (۱۳۹۰). پیشگیری از جرم از نظریه تا عمل. تهران: مرکز تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری نیروی انتظامی.
نیازی، محسن؛ کارکنان نصرآبادی، محمد و عشایری، طاهار. (۱۳۹۵). آسیب‌شناسی اجتماعی. تهران: نشر سخنوران.
وروایی، اکبر؛ فتح‌الله، سیامک و مقیمی، مهدی. (۱۳۹۲). نقش پیشگیرانه پلیس در سیاست جنایی مشارکتی. تهران: مرکز تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری و نشر علامت.
وهایی، زهرا. (زمستان ۱۳۸۲). پیشگیری از جرم از منظر جرم‌شناسی. فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی. ۱۸(۲). صص ۱۷۰-۱۵۱.

منابع انگلیسی

- Brantingham, P. J. and Faust, F. L. (1976). A conceptual model of crime prevention. **Crime and Delinquency**. 22(3), 284-296. Retrieved from:
[doi/abs/10.1177/001112877602200302](https://doi.org/10.1177/001112877602200302)
- Crawford, A. (2008). **Crime Prevention and Community Safety**. the Oxford Handbook of Criminology. 4th Edition. New York Oxford University Press.
- Sutton, A. (1997). **Crime prevention: The Policy Dilemma**. Sydney Federation Press.
- Tonry, M. & Farrington, D. (1995). **Strategic Approaches to Crime Prevention**. Chicago University Press.